

Tito bio počasni maticar, a tko je autor Deklaracije?

KAO DANAS

Žestoka rasprava vodila se treba li izdati Gundulićeva 'Osmana' 1894.

Denis Derk
denis.derk@vecernji.net

Miroslav Brandt bio je inicijator sastavljanja Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika, njezin glavni sastavljač i pisar, piše Igor Zidić u svježe otisnutom prvom svesku Enciklopedije Matice hrvatske u više nego zanimljivom tekstu o historiografu i književniku Miroslavu Brandtu. Zidić, koji je

u vrijeme sastavljanja čuvene Deklaracije bio poslovni tajnik Matice pa je osobno svjedočio svim događajima koju su joj prethodili, tvrdi da je upravo Brandt u vrijeme kada je radna grupa sastavljala Deklaraciju držao pero u ruci, smišljao, unosio, prepravljao i zaključno oblikovao tekst, a da ga je tek pri kraju rada u funkciji zapisivača zamijenio Radoslav Katičić.

Prvoborac iz Almanaha

Zidić se i ne može načuditi brojnim verzijama toga događaja koji su objavljivali lažni svjedoci pa svjedoči da su pri pisanju Deklaracije prisutni bili Brandt i Katičić, Slavko Pavešić, Tomislav Ladan, a u jednom trenutku naišao je i nećlan radne grupe muzikolog Lovro Županović. Iznimno je zanimljiv i tekst Josipa Brlekovića o Almanahu hrvatskih sveučilištaraca, zborniku tekstova o hrvatskom integralizmu, nacionalizmu i hrvatskoj državotvornoj misli, koji su 1938. godine zaplijenile tadašnje vlasti. Riječ je o štivu koje je snažno utjecalo na

nacionalno osviještenu hrvatsku mladež, a onda i na ideološku pripremu u stvaranju Nezavisne Države Hrvatske. Zbornik je pisan u uvjetima konspiracije pa Brleković napominje da pogovor ne predstavlja relevantan izvor povjesničarima jer više skriva nego otkriva. Tako su urednici prešutjeli imena glavnih protagonista stvaranja AHS-a, a ime kasnijeg poglavnika Ante Pavelića zbog cenzure se kamuflira u Prvoborca.

Sukob s Andrićem

Tekst o nobelovcu Ivi Andriću (1) iz pera Ivica Matičevića donosi i manje poznatu epizodu s "Pripovijetkama" koje mu je Matica objavila 1947. godine. To je izdanje Andrića razočaralo pa je upravi napisao oštro pismo u kojem navodi cijeli niz jezičnih i pravopisnih izmjena koje su bitno promijenile značenje njegovih pripovijedaka (pa je hrišćanin postao kršćanin, shvatao je promijenjeno u okrećao, vazduh u uzduh, hljeb u kruh, svitanje u svićanje, tačka u tačan...). Andrić je čak napisao da nakon svih tih promjena objavljenu knjigu ne može prihvatiti kao svoju! Andrićevo pismo natjeralo je Maticu da ponovno tiska pripovijetke, i to onako kako ih je Andrić i napisao te za Andrićevo života Matica više nije objavljivala njegova djela. Inače, Andrić je od Matice još 1918. godine tražio pomoć za liječenje pa mu je Uprava odobrila dotaciju od 300 kruna iako još nije bio članradnik Matice. U tekstu o Titu (2) Igor Zidić priznaje da je uspio od neuke i gladne vojske stvoriti modernu armiju s kojom je stao uz bok pobjednicima Drugog svjet-

je predstavljalo i suđenje zagrebačkom nadbiskupu Alojziju Stepincu. Uvrstio je tu i zatvorsko ubojstvo Andrije Hebranga, ali i druga brutalna smaknuća i ubojstva, spomenuvši da je Tito bio i počasni član Matice hrvatske kojoj je nakon maspoka raspustio sve ogranke, ugušio sva glasila, blokirao sva sredstva, otpustio sve službenike, otuđio dio arhiva i imovine...

Glasovi protiv "Osmana"

Valja svakako pročitati i tekst Slobodana Prosperova Novaka o darovitom piscu i domoljubu Brunu Bušiću (4) i njegovoj pariškoj penovskoj stipendiji koju je dobio od člana francuske Akademije Pierrea Emmanuela. Bušić je svojedobno bio najčitaniji publicist svojeg vremena, osobito omiljen među mladima.

U tekstu o Mili Budaku (3), koji potpisuje Ivica Matičević, navodi se da je tu riječ o piscu kojem je Matica objavila gotovo cjelokupno književno djelo (17 naslova u 26 knjiga) osim zbirke pripovijedaka "Vučja smrt". U kontekstu sigurnosnih i drugih problema oko Houellebecqve predstave na Dubrovačkim ljetnim igrama valja istaknuti i podatak iz teksta S. P. Novaka o Ivanu Gunduliću po kojem je uprava Matice 1894. godine naveliko raspravljala hoće li objaviti njegova "Osmana" uz primjedbe da bi trebalo "izbjegavati sve što bi moglo muhamedance vrijeđati..." To je trebalo biti posebno izdanje u spomen na pola stoljeća od prvog izdanja "Osmana" objavljenog 1844., prve knjige tiskane s Matičinim potpisom. Naklada joj je bila tisuću primjeraka. Jubilarno izdanje iz 1894. godine ipak se nije posrećilo jer se "mnogo glasova diglo da se 'Osman' ne štampa..."

skog rata te da je izbjegao Staljinovim atentatorima, umaknuo njemačkim zasedama i opkoljavanjima i kako je voljom saveznika Hrvatskoj priključio Medimurje te dijelove Istre i Dalmacije, ali i da su ga mnogi novinari i politički pisci sa Zapada doživljavali kao Robina Hooda, i to napose nakon raskida sa Staljinom.

Gušenje i raspuštanje

Ali Zidić ne zaboravlja ni da je Tito ustanovio Goli otok, koji uspoređuje s gulazima i njemačkim konclogorima, te da je odgovoran za desetke tisuća mučenih i pobijenih od Bleiburga preko križnih puteva do insceniranih sudskih farsi, kakvu